

Отримано: 20 квітня 2023 р.

Прорецензовано: 2 травня 2023 р.

Прийнято до друку: 5 травня 2023 р.

e-mail: kra_nat@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5767-9200>

Web of Science ResearcherID: ABB-9999-2021

e-mail: o.levko@knu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1259-0410>

Web of Science ResearcherID: AAA-8038-2021

Scopus ID: 57209316434

DOI: 10.25264/2519-2558-2023-17(85)-62-66

Крамар Н. А., Левко О. В. Теоретико-методологічні засади еколінгвістики як нового міждисциплінарного напрямку досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 62–66.

УДК: 81'42:504.75

Крамар Наталія Анатоліївна,
доктор філософії з філології, старший науковий співробітник,
Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України
Левко Олександр Вадимович,
кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛІНГВІСТИКИ ЯК НОВОГО МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО НАПРЯМКУ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стаття присвячена розгляду теоретичних та методологічних засад еколінгвістики як напрямку, що вивчає взаємозв'язок між мовою та довкіллям у його різних проявах. Простежено витоки еколінгвістики та її поступовий перехід від розгляду власне екологічного дискурсу до аналізу висвітлення екологічних питань в інших видах дискурсів. Стверджується про доцільність розрізнення власне еколінгвістики та екології мови (лінгвоекології), оскільки остання займається питаннями міжмовних зв'язків і застосовує відмінний методологічний апарат. Викладено принцип екософії, який лежить в основі методології еколінгвістичних досліджень, а також типи лексико-граматичних характеристик, які піддаються аналізу з метою виявлення ключових ідеологій, що впливають на сприйняття суспільством довкілля та заходи з його охорони (чи, навпаки, руйнування). Розкрито поділ дискурсів на деструктивні, амбівалентні та сприятливі для довкілля, з розглядом відповідних кожному методологічних варіацій, зокрема застосування критичного дискурс-аналізу (*critical discourse analysis*) для деструктивних та позитивного дискурс-аналізу (*positive discourse analysis*) для сприятливих дискурсів. Приділена увага мультимодальному дискурс-аналізу як одному з комплементарних методів еколінгвістики, а також корпусним методам, які дозволяють більш точно і повно розкрити екологічні наративи певних суспільних груп у синхронній чи діахронній перспективі. Висвітлено можливість втілення еколінгвістичних засад в педагогічній практиці, особливо в сфері іномовної підготовки. Вказано перспективні напрямки еколінгвістичних досліджень в сучасному контексті України, де екологічна свідомість перебуває вкрай низькому рівні, тож еколінгвістичний вектор дослідження видається дуже нагальним.

Ключові слова: еколінгвістика, екологія, довкілля, дискурс, дискурс-аналіз.

Natalie Kramar,
PhD in Philology, Senior Researcher,
Research and Educational Center of Foreign Languages, NAS of Ukraine
Oleksandr Levko,
PhD in Philology, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ECOLINGUISTICS AS A NEW INTERDISCIPLINARY RESEARCH AREA

The article deals with the theoretical and methodological foundations of ecolinguistics as a field that explores the relationship between language and the environment in its various manifestations. We trace the origins of ecolinguistics and its gradual transition from the study of ecological discourse as such to the analysis of ecology representations in other discourses. It is argued that ecolinguistics should be distinguished from ecology of language, since the latter is focused on interlingual relations and applies a quite different methodology. We also outline the principle of ecosophy, which underlies the methodology of ecolinguistic research, as well as the types of lexical and grammatical features representing key ideologies that influence the public perception of the environment and environmental measures. Furthermore, we explicate the ecolinguistic classification of discourses into destructive, ambivalent and beneficial for the environment, with the consideration of methodological variations corresponding to each: in particular, the use of critical discourse analysis for destructive discourses and positive discourse analysis for beneficial discourses. Attention is paid to multimodal discourse analysis as one of the complementary methods of ecolinguistics, as well as to corpus-based methods that allow for a more accurate and complete elucidation of environmental narratives of certain social groups in a synchronic or diachronic perspective. The possibility of implementing ecolinguistic principles in pedagogical practice, especially in language training, is highlighted. We conclude with the promising directions of ecolinguistic research in the modern context of Ukraine, where ecological awareness is at an extremely low level and hence the ecolinguistic vector of research seems to be highly relevant.

Keywords: ecolinguistics, ecology, environment, discourse, discourse analysis.

Постановка проблеми. Беззаперечним фактом є те, що світ сьогодні переживає глибоку екологічну кризу внаслідок спричинених людською діяльністю забруднення та зміни клімату. Необхідність вирішення чи принаймні пом'якшення цих

проблем наразі об'єднує представників різних наукових галузей, насамперед екології, економіки та права. Лінгвісти теж не стоять осторонь від гострих проблем довкілля: усвідомлення важливості впливу людської комунікації зумовило виникнення еколінгвістики – міждисциплінарної галузі, яка жаво розвивалася впродовж останніх трьох десятиліть, хоча бере свій початок ще у 1970-х роках (Penz & Fill, 2022). За визначенням Міжнародної еколінгвістичної асоціації, це напрям, який «досліджує роль мови у життєпідтримувальній взаємодії людей, інших біологічних видів та їхнього фізичного довкілля» (International Ecolinguistics Association, 2022). Відповідно, еколінгвістика розвивається на межі екології та лінгвістики, застосовуючи мовознавчу методологію до дискурсів, що в різний спосіб пов'язані з охороною довкілля та природним середовищем. Варто відразу зауважити, що сам термін «еколінгвістика» охоплює і дещо відмінний вектор досліджень, а саме: вивчення мови в оточенні інших мов (питання мовної різноманітності, мовних конфліктів, виникнення та зникнення мов тощо). Саме в такому ключі еколінгвістикою займаються українські вчені Б. Ажнюк, О. Селіванова, О. Семенець, К. Тараненко та інші. Цей вектор досліджень, де поняття екології більшою мірою метафоричне, також часто називають «лінгвоекологією» чи «екологією мови» (*ecology of language, linguistic ecology, language ecology*). Термінологічне відношення між «екологією мови / лінгвоекологією» та «еколінгвістикою» досі не впорядковане (Stanlaw, 2020), однак вважаємо за доцільне дотримуватися розрізнення цих напрямків, оскільки вони мають суттєві відмінності як в теоретичному, так і в методологічному планах. З іншого боку, деякі вчені працюють в обох векторах, розглядаючи мову в середовищі інших мов та у фізичному середовищі (природному довкіллі) (Mühlhäusler, 2003; Penz & Fill, 2022).

У нашому дослідженні ми присвячуємо увагу власне еколінгвістичним дослідженням, які зосереджені на ролі мови в підтримці природного довкілля, сталого розвитку та вирішенні екологічної кризи. Засади еколінгвістичної парадигми були викладені в працях Р. Александера (Alexander, 2009, 2017; Alexander & Stibbe, 2014), П. Мюльхойслера (Mühlhäusler, 2003), А. Стіббе (Stibbe, 2015, 2017a, 2017b), А. Філла (Fill, 2001). Про різке зростання уваги до еколінгвістики серед мовознавців свідчать такі факти, як публікація видавництвом *Routledge* довідника з цієї галузі (Fill & Penz, 2017), присвячення йому 2022 року спеціального випуску журналу *The Journal of World Languages*, заснування Міжнародної еколінгвістичної асоціації, а також проведення спеціалізованих конференцій та воркшопів.

Метою статті є здійснення огляду розвитку еколінгвістики від витоків до сьогодення, роз'яснення її теоретичних принципів (зокрема поняття «екософії») та висвітлення різних методологічних підходів, які застосовувались в емпіричних еколінгвістичних дослідженнях за останні десять років. **Актуальність дослідження** зумовлена браком еколінгвістичних досліджень в Україні та необхідністю пошуку більш ефективних способів та модусів комунікації, спрямованої на розвиток екологічної свідомості серед українських громадян. Окрім того, швидкий поступ світової еколінгвістики та охоплення в її межах все більш різноманітних видів дискурсу призводить до необхідності виокремлення ключових та опціональних елементів еколінгвістичної парадигми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загально визнано, що екологічний підхід до мови бере свій початок у 1972 році, коли американський лінгвіст Ейнар Гауген впровадив термін *ecology of language* (екологія мови), давши йому таке визначення: «дослідження взаємодії між певною мовою та її оточенням» (Haugen, 1972: 325). При цьому він мав на увазі передусім соціальне оточення, а не природне. Становлення еколінгвістики як окремої інституціоналізованої галузі мовознавства відбувалось у 1990-х роках, коли дослідники почали звертати увагу на відношення між мовою та проблемами екології. Зasadниче значення для цього нового спрямування еколінгвістики мала праця британського лінгвіста М. А. К. Геллідея «*New ways of meaning*» (Halliday, 2001), в якій він наголосив на необхідності аналізу впливу вживання мови на проблеми довкілля, передусім згубного. Як один з прикладів він наводив поширену в повсякденному дискурсі репрезентацію зростання як чогось корисного і хорошого (т. зв. *growthism*), яка має негативні наслідки для екології у світлі невинного поступу споживацької ідеології (консюмеризму). Таким чином, М.А.К. Геллідей заклав фундамент екологічного дискурс-аналізу (*Ecological Discourse Analysis, EDA*), проклавши місток між прикладною лінгвістикою та суто біологічним трактуванням екології (Penz & Fill, 2022). Хоча першопочатковим фокусом уваги еколінгвістів був суто екологічний дискурс, надалі він почав охоплювати й інші види дискурсів, які аналізуються з позиції їх впливу на довкілля (Alexander & Stibbe, 2014: 104).

Теоретичні та методологічні засади еколінгвістики докладно висвітлені в книзі британського мовознавця А. Стіббе «*Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By*» (Stibbe, 2015). Він пропонує власну методика дослідження «історій, якими ми живемо» (*stories-we-live-by*), що інтегрує критичний дискурс-аналіз, теорію фрейму, теорію метафори, теорію оцінки тощо. *Stories-we-live-by*, при цьому, визначаються як когнітивні структури, які є домінуючими у світосприйнятті багатьох людей в межах певної культури. Зокрема, вони детермінують ставлення людини до природи як до ресурсу матеріальних благ чи цінність саму по собі, а відтак впливають на конкретні дії, які людина чинить стосовно екосистеми. А. Стіббе розкриває вісім вагомих для еколінгвістики типів історій та їх мовну маніфестацію: 1) ідеології (історія про те, яким світ є і має бути; проявляється у кластерах мовних засобів, зазвичай вживаних разом); 2) фреймінг (історія, яка переносить певну структуру знань з однієї сфери на іншу; проявляється як слова, що викликають асоціації з відповідною сферою-джерелом); 3) метафора, як різновид фреймінгу (історія, яка переносить структуру знань з однієї сфери на іншу, абсолютно не схожу); 4) оцінка (історія, яка репрезентує якість явище як добре чи погане; проявляється в оцінних структурах); 5) особистість (історія про те, якою є та чи інша людина; проявляється в мовних структурах, які описують характеристики людини); 6) переконання (історія про те, чи є певна репрезентація світу істинною; проявляється в описах фактів та епістемічній модальності); 7) видалення (історія про те, яка сфера життя є неважливою та не вартою уваги; проявляється у замовчуванні та відведенні якоїсь інформації на задній план); 8) значущість / салієнтність (історія про те, яка сфера життя є важливою та вартою уваги; проявляється у структурах, які висвітлюють певну інформацію на фоні іншої) (Stibbe, 2015: 17). Глобальна мета дослідника таких історій в еколінгвістиці – вказати, наскільки вони «працюють» для суспільства та природи на цьому етапі розвитку, тобто наскільки вони шкодять чи, навпаки, сприяють їх гармонійним взаємостосункам. Окрім того, А. Стіббе стверджує, що таке судження не може робитися безвідносно: дослідник повинен мати власну філософсько-етичну рамку, з якою він зіставлятиме результати аналізу. На позначення цієї рамки він використовує термін «екософія» (*ecosophy*), впроваджений норвезьким філософом А. Нессом (Naess, 1995: 8). На думку А. Стіббе, не існує якоїсь одної нормативної екософії, на яку повинні спиратися усі еколінгвісти: кожен дослідник розробляє власне

бачення найоптимальніших стосунків між людиною та іншими живими істотами і фізичним довкіллям. Однак воно повинне бути науково можливим, заснованим на фактах і таким, що не має внутрішніх протиріч (Stibbe, 2015: 11–13). Відповідно, еколінгвістичні розвідки мають вагомий метакогнітивний аспект, оскільки передбачають замислення дослідником над власними цінностями та баченням природи в процесі обробки мовних фактів.

Перші праці в галузі еколінгвістики зосереджувались на обмеженнях мовної системи як такої у відображенні довкілля. Зокрема, М. А. К. Геллідей відмічав, що неживі предмети природи (ліс, річки тощо) у мові рідко набувають функції діяча, незважаючи на те, що вони виконують багато важливих дій для екосистеми. Граматичні категорії перехідності / неперехідності, на його думку, обмежують наше сприйняття навколишнього середовища, неunikно надаючи йому антропоцентричності (Halliday, 2001: 194). Безумовно, такий підхід є суголосним теорії мовної відносності (гіпотеза Сепіра-Ворфа), згідно з якою структура мови впливає на спосіб мислення та сприйняття дійсності. Однак надалі еколінгвістичні дослідження змістили фокус уваги з мовної системи на дискурс. А. Стіббе виділяє три типи дискурсів з точки зору їх взаємозв'язку з довкіллям: 1) деструктивні (до яких він відносить у першу чергу економічний та рекламний дискурси); 2) амбівалентні (зокрема, дискурс організації охорони довкілля та просування сталого розвитку, який, всупереч проголошуваним позитивним цілям, може містити багато грінвошингу та не сприяти справді ефективним екологічним рішенням); 3) сприятливі (наприклад, дискурс романтичної поезії, японського хайку, а також науково-популярні праці, які викривають екологічні проблеми та пропагують шляхи їх вирішення) (Stibbe, 2015: 24–33).

Найбільше уваги в межах еколінгвістики було присвячено саме деструктивним дискурсам, які спрямовані на поширення ідеології споживацтва та безвідповідального користування природними ресурсами. Зокрема, на основі глибинного аналізу мовних структур у корпоративному дискурсі міжнародного агробізнесу дослідники виявили, що він репрезентує тварин виключно як джерело їжі для людини і в такий спосіб пропагує розвиток екологічно-шкідливого фабричного фермерства (Glenn, 2004; Mitchell, 2013; Stibbe, 2012). Окремі розвідки присвячені практикам грінвошингу та семантичної інженерії в корпоративних документах і рекламних текстах про буцімто сприятливі для довкілля засади та дії компаній чи цілих галузей промисловості (Alexander, 2009; Stöckl & Molnar, 2017). Такий підхід можна вважати різновидом критичного дискурс-аналізу, мета якого – викрити поширювану владними групами ідеологію, яка пригнічує та завдає страждань іншим, слабшим і беззахисним групам. Однак в ролі слабших і беззахисних груп тут виступають не люди, а екосистеми, тварини тощо (Stibbe, 2017a: 500). Втім, за останнє десятиліття, еколінгвісти стали ширше залучати т. зв. *positive discourse analysis* (термін впроваджений Дж. Мартіном, Martin, 2004), під яким в цій сфері розуміють «аналіз позитивних прикладів використання мови – тобто таких, які потенційно можуть допомогти зробити світ кращим – на основі зіставлення з власною екософією чи цінностями дослідника» (Stibbe, 2015: 205). Так, А. Стіббе аналізує як показові приклади дискурси організації *New Economics Foundation* (британський аналітичний центр, який обстоює розвиток справедливої економіки, що не завдає шкоди довкіллю) та громадського руху *Slow Food* (рух, який пропагує свідоме споживання локально вирощеної, здорової їжі та протистоїть споживацтву) (Stibbe, 2017b). Позитивний дискурс-аналіз також застосовувався для аналізу мультимодального дискурсу постерів глобальної веганської кампанії *Go Vegan World*, на основі якого автори роблять висновки про сприятливий для екології спосіб репрезентації в них тварин як здатних до відчуттів та рівних людям істот (Zhdanova, Kaur & Rajandran, 2021).

Однак як і б дискурси – сприятливі, амбівалентні чи деструктивні – не ставали об'єктом дослідження, еколінгвістична методика є приблизно однаковою і засновується на виявленні в репрезентативній вибірці текстів лексико-граматичних рис, що маніфестують бачення тією чи іншою групою взаємовідносин людини і природи. Ці риси великою мірою перетинаються з критичним дискурс-аналізом і включають частотні слова і словосполучення, граматичні структури (актив і пасив, номіналізація), транзитивність, пресупозиції, інтертекстуальність, жанрову специфіку, риторичні фігури, а також логічні зв'язки між реченнями. Кінцевою метою дослідника має бути виявлення ключових ідеологій, які актуалізуються в тексті, та оцінювання їх у зіставленні з екософією (Stibbe, 2015: 33–35).

Суттєво оптимізувати еколінгвістичні дослідження дозволяє залучення корпусних методів (напряму *corpus-assisted ecolinguistics*, або *corpus-assisted ecological discourse analysis*). Зокрема, Р. Александер поєднує критичний дискурс-аналіз з корпусними методами для викриття згубних для довкілля практик мультинаціональних корпорацій (Alexander, 2009, 2017). Нещодавні розвідки аналізують корпуси текстів, пов'язаних із переробкою пластику (Franklin, Gavins & Mehl, 2022) та використанням вживаних речей (Gilquin, 2022), дозволяючи отримати зріз громадського сприйняття цих екологічно-свідомих практик з метою вироблення більш ефективних методів інформування публіки у цій царині. У книзі Р. Пула «*Corpus-assisted ecolinguistics*» (Poole, 2022) залучення корпусних методів дозволило виявити повсюдну нормалізацію та навіть тривіалізацію екологічної кризи в публічному дискурсі. Дискурс зміни клімату останнім часом теж прийнято досліджувати на великому корпусі текстів із медіа (Collins & Nerlich, 2016; Krahar, 2023; Liu & Huang, 2022) чи політичних промов (Willis, 2017). У такий спосіб лінгвісти можуть більш точно та всеохопно висвітлити моделі фреймінгу зміни клімату, зокрема метафоричного, та взаємовідношення між різними термінами на її позначення (наприклад, *climate change*, *climate crisis*, *climate breakdown* тощо).

Набирає обертів також застосування в еколінгвістичній перспективі мультимодального дискурс-аналізу, оскільки проблеми довкілля часто репрезентуються не лише текстом, а й візуальними елементами, які можна аналізувати з позицій використання кольору, фотореалістичності, кута зйомки, салієнтності зображених фігур тощо (Stibbe, 2015: 34). При цьому часто використовуються засади мультимодального дискурс-аналізу, розробленого Г. Крессом та Е. ван Льоувеном (Kress & van Leeuwen, 2001). Застосування візуальних зображень у контексті висвітлення проблем довкілля докладно розглянуто у праці А. Гансена «*Using visual images to show environmental problems*» (Hansen, 2017). Розвідка Х. Фернандеса-Васкеса (Fernández-Vázquez, 2020) аналізує візуальний модус присвячених охороні довкілля вебсайтів компаній, які визнані найбільшими забруднювачами світу. Він виявляє, що у викладі свого бачення проблем довкілля вони використовують велику кількість зображень, пов'язаних з технологіями, маніфестуючи власний технократичний світогляд та віру в те, що тільки подальший розвиток технологій зможе допомогти у вирішенні екологічної кризи.

Як бачимо, еколінгвісти працюють над широким спектром дискурсів, серед яких дискурс впливових корпорацій (особливо сільськогосподарських та нафтогазових), рекламний та медійний дискурси, дискурс охорони навколишнього середовища та сталого розвитку. Усі вони тією чи іншою мірою впливають на формування публічної екологічної свідомості, тож вкрай важливо простежувати наративи та ідеології, які вони транслюють. Водночас, поки бракує еколінгвістичних розвідок, які досліджували б саме вираження поточного стану екологічної свідомості суспільства на основі коментарів у соціальних мережах чи опитувань.

Ще один перспективний напрям досліджень, який лише починає привертати увагу мовознавців, зосереджений на можливостях інтеграції еколінгвістичних принципів із викладанням мови – рідної чи іноземної. Дослідники закликають розвивати екологічну свідомість на заняттях з мови шляхом підбору та обговорення відповідного контенту, екологічно-спрямованих творчих завдань і проєктів, опитувань і дебатів (Maley, 2022; Micalay-Hurtado & Poole, 2022). Це суголосно принципам так званої «сталого педагогіки» (*sustainable pedagogy*), яка спрямована на забезпечення учнів знаннями та навичками, необхідними для досягнення суспільством сталого розвитку.

Висновки і перспективи використання результатів дослідження. Еколінгвістика є відносно молодим, але перспективним напрямком досліджень на перетині між лінгвістикою та екологією, який виник у відповідь на глобальні та критичні проблеми довкілля. На противагу екології мови (яка зосереджена на міжмовній взаємодії та збереженні рідкісних мов), власне еколінгвістика займається питаннями впливу різного виду дискурсів на стан навколишнього середовища безпосередньо або – частіше – опосередковано через навіювання глибоких або, навпаки, сприятливих ідеологій. Саме виявлення ідеологій є кінцевою метою еколінгвістичного аналізу, який здійснюється шляхом виявлення лексико-граматичних патернів у репрезентативній вибірці текстів, часто із залученням корпусних методів. Хоча традиційно еколінгвісти більше зосереджувались на викритті шкідливих для довкілля ідеологій т. зв. деструктивних дискурсів, останнім часом аналізу піддаються також сприятливі дискурси в ключі так званого позитивного дискурс-аналізу. Окремі дослідження в цій галузі приділяють увагу не лише вербальному, але й візуальному модусу дискурсів, пов'язаних з довкіллям, у такий спосіб стимулюючи пошук найбільш ефективних форм комунікації в екологічних питаннях.

Серед тематик, які здобули найбільше уваги еколінгвістів, є репрезентація природи та місця в ній людини, ставлення до тварин, грінвошинг у дискурсі корпорацій та рекламі, висвітлення зміни клімату, практики споживачтва на противагу практикам усвідомленого споживання природних ресурсів. Жвавий інтерес еколінгвістів викликають також можливості формування екологічної свідомості у контексті викладання рідної чи іноземної мови як один з виявів сталого педагогіки.

Не виникає сумнівів, що еколінгвістика має значну практичну цінність з огляду на її сприяння викриттю дезінформації та деструктивних нарративів, водночас з виявленням ефективних для обговорення довкілля модусів та фреймів. Сподіваємося, що еколінгвістика здобуде більше послідовників і в Україні, де рівень екологічної свідомості громадян є наразі досить низьким і не співмірним з величезними проблемами довкілля (особливо у світлі воєнних дій), які можливо пом'якшити лише скоординованими зусиллями всього суспільства. Потенційними напрямками досліджень можуть, зокрема, стати мовні (вербальні і невербальні) характеристики екологічних кампаній і заходів, практики грінвошингу на сайтах та в рекламних матеріалах корпорацій, фреймінг зміни клімату та глобального потепління в українських засобах масової інформації. Також необхідними є дослідження та впровадження еколінгвістичних принципів у контексті іншомовної підготовки закладах вищої освіти.

References:

- Alexander, R. & Stibbe, A. (2014). From the analysis of ecological discourse to the ecological analysis of language. *Language Sciences* 41, 104–110. <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2013.08.011>.
- Alexander, R. J. (2009). *Framing discourse on the environment: A critical discourse approach*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203890615>
- Alexander, R. J. (2017). Investigating texts about environmental degradation using critical discourse analysis and corpus linguistic techniques. In A. F. Fill & H. Penz (eds.), *The Routledge handbook of ecolinguistics*, 196–210. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315687391-14>
- Collins, L. & Nerlich, B. (2016). Uncertainty discourses in the context of climate change: A corpus-assisted analysis of UK national newspaper articles. *Communications* 41(3), 291–313. <https://doi.org/10.1515/commun-2016-0009>
- Fernández-Vázquez, J. (2020). Analysing the environmental websites of the world's greatest polluters: a multimodal ecolinguistic approach. *Economic Research – Ekonomska Istraživanja* 34, 2692–2711. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1836993>
- Fill, A. (2001). Ecolinguistics: State of the art 1998. In A. Fill & P. Mühlhäusler (eds.), *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology, and Environment*, 43–53. London: Continuum.
- Fill, A. & H. Penz (eds.). (2017). *The Routledge Handbook of Ecolinguistics*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315687391>
- Franklin, E., Gavins, J. & Mehl, S. (2022). «I don't think education is the answer»: A corpus-assisted ecolinguistic analysis of plastics discourses in the UK. *Journal of World Languages* 8(2), 284–322. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0017>
- Gilquin, G. (2022). «I never get a thing that ain't been used»: A diachronic corpus-based study of second-hand consumption. *Journal of World Languages* 8(2), 254–283. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0015>
- Glenn, C. B. (2004). Constructing consumables and consent: a critical analysis of factory farm industry discourse. *Journal of Communication Inquiry* 28(1), 63–81. <https://doi.org/10.1177/0196859903258573>
- Halliday, M. A. K. (2001 [1990]). New ways of meaning: The challenge to applied linguistics. In A. Fill & P. Mühlhäusler (eds.), *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology, and Environment*, 175–202. London: Continuum.
- Hansen, A. (2017). Using visual images to show environmental problems. In A. F. Fill & H. Penz (eds.), *The Routledge handbook of ecolinguistics*, 179–195. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315687391-13>
- Haugen, E. (1972). The ecology of language. In A. S. Dil (ed.), *The Ecology of Language. Essays by Einar Haugen*, 325–339. Stanford: Stanford University Press.
- International Ecolinguistics Association (2022). The International Ecolinguistics Association: About. <https://www.ecolinguistics-association.org/>
- Kramar, N. (2023). Construction of Agency within Climate Change Framing in Media Discourse: a Corpus-Based Study. *Respectus Philologicus* 43(48), 36–48. <https://doi.org/10.15388/RESPECTUS.2023.43.48.106>
- Kress, G. & van Leeuwen T. (2001). *Multimodal discourse analysis: The modes and media of contemporary communication*. London: Arnold.

17. Liu, M. & Huang, J. (2022). «Climate change» vs. «global warming»: A corpus-assisted discourse analysis of two popular terms in The New York Times. *Journal of World Languages* 8(1), 34–55. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0004>
18. Maley, A. (2022). Language teachers as eco-activists: From talking the talk to walking the walk. *Journal of World Languages* 8(2), 346–370. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0005>
19. Martin, J. (2004). Positive discourse analysis: solidarity and change. *Revista Canaria de Estudios Ingleses* 49, 179–200.
20. Micalay-Hurtado, M. & Poole, R. (2022). Eco-critical language awareness for English language teaching (ELT): Promoting justice, wellbeing, and sustainability in the classroom. *Journal of World Languages* 8(2), 371–390. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0023>
21. Mitchell, L. (2013). Farming: animals or machines? *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 31(3), 299–309. <https://doi.org/10.2989/16073614.2013.837606>
22. Mühlhäusler, P. (2003). *Language of environment, environment of language: A course in ecolinguistics*. London: Battlebridge.
23. Naess, A. (1995). The shallow and the long range, deep ecology movement, In A. Drengson & Y. Inoue (eds.), *The deep ecology movement: an introductory anthology*, 3–10. Berkeley, CA: North Atlantic Books.
24. Penz, H. & Fill, A. (2022). Ecolinguistics: History, today, and tomorrow. *Journal of World Languages* 8(2), 232–253. <https://doi.org/10.1515/jwl-2022-0008>
25. Poole, R. (2022). *Corpus-assisted ecolinguistics*. London: Bloomsbury.
26. Stanlaw, J. (2020). Ecolinguistics. In J. Stanlaw (ed.), *The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology*. <https://doi.org/10.1002/9781118786093.iela0110>
27. Stibbe, A. (2012). *Animals erased: discourse, ecology, and reconnection with the natural world*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
28. Stibbe, A. (2015). *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By*. London: Routledge.
29. Stibbe, A. (2017a). Critical discourse analysis and ecology. In J. Flowerdew & J. E. Richardson (eds.), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies* (1st ed.), 497–509. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315739342-34>
30. Stibbe, A. (2017b). Positive Discourse Analysis: Rethinking human ecological relationships. In A. F. Fill & H. Penz (eds.), *The Routledge Handbook of Ecolinguistics* (1st ed.). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315687391-12>
31. Stöckl, H. & Molnar, S. (2017). Eco-advertising: The linguistics and semiotics of green(washed) persuasion. In A. F. Fill & H. Penz (eds.), *The Routledge handbook of ecolinguistics* (1st ed.), 261–276. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315687391-18>
32. Willis, R. (2017). Taming the Climate? Corpus analysis of politicians' speech on climate change. *Environmental Politics* 26(2), 212–231. <https://doi.org/10.1080/09644016.2016.1274504>
33. Zhdanava, A., Kaur, S. & Rajandran, K. (2021). Representing nonhuman animals as equals: An ecolinguistic analysis of vegan campaigns. *Journal of World Languages* 7(1), 26–57. <https://doi.org/10.1515/jwl-2021-0003>